

مقایسه بانکداری در ایران با کشورهای منطقه

دکتر مهشید شاهچرا*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رژا جامع علوم انسانی

در همین راستا، ارزیابی جایگاه سیستم بانکی ایران در منطقه در چارچوب سند چشم‌انداز و در طول برنامه‌های توسعه با تکیه بر شاخص‌های کمی از قبیل نسبت بازدهی سرمایه، نسبت هزینه، نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها و نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها می‌تواند زمینه مناسبی را برای تبیین و سنجش موقعیت سیستم بانکی کشور با اهداف مندرج در سند چشم‌انداز در اختیار سیستم بانکی قرار دهد، به طوری که با اتخاذ اقدامات سیاستی مناسب و تمهیدات مقتضی، شکاف بین عملکرد و اهداف مورد نظر ضمن اجرای برنامه‌های توسعه‌ای مرتفع شود.

در این بخش، جهت بررسی جایگاه بانکداری ایران در منطقه اقلام ترازنامه و حساب سود و زیان و همچنین نسبت‌های مالی براساس آخرین آمارهای موجود در سایت بانک اسکوپ^۱ در سال

۱. مقدمه

تحلیلگران، ناظران و مدیران سیستم بانکی، هر کدام برای تجزیه و تحلیل عملکرد مالی بانک‌ها ساختار ترازنامه و حساب سود و زیان را بررسی می‌کنند. تعداد نسبت‌هایی که ممکن است برای تجزیه و تحلیل عملکرد مالی بانک‌ها مورد استفاده قرار گیرند، تنها محدود به اقلام حساب‌های ترازنامه و حساب سود و زیان است؛ بدین صورت که با استفاده از اقلام ترازنامه یا حساب سود و زیان، نسبت‌های عملکرد سیستم بانکی ایجاد می‌شوند. نسبت‌های عملکرد سیستم بانکی در هر کشور تحت تأثیر شرایط بازاری (شامل سیاست‌های مالی، قوانین احتیاطی، استانداردهای حسابداری، رقابت و رویه‌های تجاری) است که آن سیستم در آن فعالیت دارد.

* استادیار گروه بانکی، پژوهشکده پولی و بانکی.

سرمایه ۸/۲ درصد از دارایی‌ها و دیگر دارایی‌های درآمددار نیز ۱۸/۲ درصد از دارایی‌ها را در ساختار ترازنامه ایران تشکیل داده‌اند. اقلام ترازنامه‌ای وام، سپرده‌ها و سرمایه و دیگر دارایی‌های درآمددار در نظام بانکی ایران با برخی از کشورهای خاورمیانه نیز مورد مقایسه قرار گرفته است. کشور امارات متحده عربی با نسبت وام به دارایی به میزان ۶۹/۸ درصد در سال ۲۰۰۸ بیشترین مقدار را در خاورمیانه به خود اختصاص داده است. عمان و ایران نیز با نسبت‌های ۶۷/۱ و ۶۳ درصد به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کشورهای عراق و یمن نیز دارای کمترین نسبت وام به دارایی در منطقه می‌باشند.

نسبت سپرده به دارایی در کشور لبنان ۸۶/۸ درصد بوده و بیشترین مقدار را در منطقه دارد. ایران پس از لبنان و یمن، با ۷۹/۴ درصد دارای بیشترین نسبت سپرده به دارایی می‌باشد. اردن، عمان، عربستان، امارات متحده عربی و قطر در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نسبت وام به سپرده به عنوان شاخصی که یک بانک قادر است برای حمایت از عملیات وام‌دهی، سپرده‌ها را تجهیز نماید مشخص شده است و می‌تواند میزانی را که یک بانک از محل سپرده‌ها وام دهد را ارزیابی نماید. مقادیر بالاتر از نسبت وام به سپرده حاکی از نقدینگی پایین‌تر و آسیب‌پذیری نسبت به وام‌دهندگان و روند نامطلوب

جدول ۱- مقایسه برخی از اقلام ترازنامه در ایران و برخی از کشورهای منطقه

ارقام بر حسب سهم از دارایی‌ها (درصد)

کشور	اقلام ترازنامه	وام	سپرده	سرمایه	دارایی درآمددار
ایران		۶۳	۷۹/۴	۸/۲	۱۸/۲
بحرین		۴۴/۶	۶۵	۱۵/۸	۴۱/۷
اردن		۴۷/۶	۷۹/۱	۱۵/۵	۳۷/۱
کویت		۵۱/۸	۷۱/۲	۲۱	۳۴/۵
عمان		۶۷/۱	۷۷/۷	۱۴	۲۲
لبنان		۲۵/۷	۸۶/۸	-	۵۵/۸
قطر		۶۱/۶	۷۲/۵	۱۶/۴	۳۱/۷
سوریه		۴۸/۲	۶۹/۶	۱۲/۷	۳۳/۱
امارات		۶۹/۸	۷۵/۱	۱۲/۱	۲۰/۳
عربستان		۵۷/۶	۷۷/۷	۱۵/۹	۳۴
یمن		۲۳/۳	۸۰/۵	۹/۹	۵۷/۲
عراق		۱۳/۴	۷۵/۲	۱۰/۲	۳۹/۷

در بانک‌های ایران هزینه‌های عملیاتی ۷۷ درصد از درآمدهای عملیاتی، و خالص درآمدهای بهره‌ای ۶۲/۹ درصد از درآمدهای عملیاتی را به خود اختصاص داده‌اند. ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته ۱۴/۲ درصد و خالص درآمد ۲۶/۸ درصد از درآمدهای عملیاتی می‌باشند

۲۰۰۸ مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته‌اند. آمارهای موجود در سایت مذکور شامل اطلاعات آماری ۱۶ بانک از بانک‌های خصوصی و دولتی در ایران می‌باشد.^۲

۲. بررسی اقلام ترازنامه در ایران و برخی از کشورهای منطقه در سال ۲۰۰۸

در تجزیه و تحلیل ترازنامه، وام، سپرده‌ها، سرمایه و سایر دارایی‌های درآمددار از اهمیت بیشتری برخوردارند. در جدول ۱، ساختار ترازنامه سیستم بانکی کشور ایران نشان داده شده است. سیستم بانکی ایران دارای نسبت وام و تسهیلات پرداختی به دارایی ۶۳ درصد است. نسبت سپرده‌ها و وجوه کوتاه‌مدت به دارایی ۷۹/۴ درصد می‌باشد. میزان

ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته در ایران ۱۴/۲ درصد می‌باشد که رتبه سوم در منطقه خاورمیانه می‌باشد

درصد دارای رتبه‌های بعدی هستند. ایران با ۸/۲ درصد سرمایه در بین کشورهای منطقه رتبه پایینی دارد.

نسبت دارایی‌های درآمدار به کل دارایی‌ها نسبت دیگری است که در مقایسه بین کشورهای منطقه مورد بررسی قرار گرفته است. این نسبت نشان می‌دهد که چه مقدار از دارایی‌های بانک توسط مدیریت آن در امور مولد به کار گرفته شده است. البته دارایی‌های بانک برای حمایت از عملیات بانکی ضروری هستند، ولی ممکن است به طور مستقیم درآمد ایجاد نکنند. دارایی‌های درآمدار در ایران ۱۸/۲ درصد از کل دارایی‌ها می‌باشد که در مقایسه با دیگر کشورهای منطقه کمتر است. میزان دارایی‌های درآمدار در یمن ۵۷/۲ درصد، لبنان ۵۵/۸ درصد، بحرین ۴۱/۷ درصد، عراق ۳۹/۷ درصد و اردن ۳۷/۱ درصد می‌باشد.

بازده سرمایه به مفهوم عوایدی است که برای جبران هزینه و ریسکی که سرمایه‌گذاران با فراهم آوردن سرمایه بانک متقبل شده‌اند، به آنان پرداخت می‌شود. عواید سرمایه‌گذاران می‌تواند سود سهام باشد و یا اختلاف قیمت سهام در زمانی که به قیمتی بیش از ارزش اولیه فروخته می‌شود و یا ترکیبی از این دو. همچنین بازدهی سرمایه، نرخ سرمایه‌گذاری و توانایی بالقوه برای تشکیل سرمایه داخلی را ارزیابی

اقتصادی و یا برداشت از سپرده‌ها است. پایین بودن این نسبت بیانگر فقدان موقعیت‌های کافی برای وام‌دهی یا عدم تمایل به اعطای وام به دلیل ریسک‌های موجود در وام‌دهی است. اگرچه محدوده ۷۰-۸۰ درصدی می‌تواند بیانگر توازن معقول بین نقدینگی و درآمدها باشد ولی سطح مناسب برای این نسبت بین کشورها متفاوت است. در امارات متحده عربی این نسبت به میزان ۹۲ درصد، دارای بیشترین مقدار در منطقه بوده و پس از آن قطر با ۸۴ درصد، عمان با ۸۶ درصد و ایران با ۷۹ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

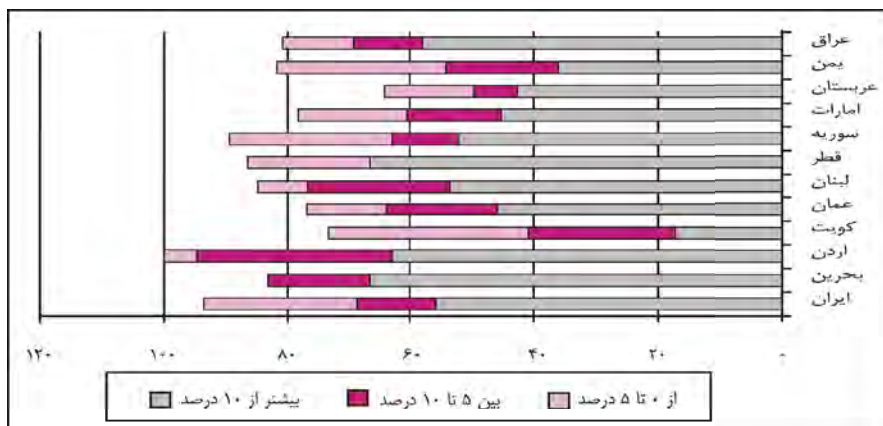
سرمایه هر بانک، میزان حمایت از سپرده‌گذاران و اعتباردهندگان در مقابل ضررهای غیر قابل پیش‌بینی که ممکن است بانک‌ها با آن مواجه شوند را مشخص می‌کند. در سیستم بانکی کشورهای منطقه، همانطور که در جدول ۱ نشان داده شده است، کویت دارای بیشترین میزان سرمایه به میزان ۲۱ درصد از دارایی‌ها می‌باشد. قطر با ۱۶/۴ درصد، عربستان با ۱۵/۹ درصد، بحرین با ۱۵/۸ درصد و اردن با ۱۵/۵

جدول ۲- سهم بازدهی سرمایه

کشور	بازدهی سرمایه	تعداد بانک‌ها	بیش از ۱۰ درصد	۵ تا ۱۰ درصد	۰ تا ۵ درصد
ایران	۱۶	۵۶/۳	۱۲/۵	۲۵	
عراق	۱۸	۶۶/۷	۱۶/۷	-	
اردن	۱۹	۶۳/۲	۳۱/۶	۵/۳	
کویت	۳۴	۱۷/۷	۲۳/۵	۳۲/۴	
لبنان	۳۹	۴۶/۲	۱۸	۱۲/۸	
عمان	۱۳	۵۲/۸	۲۳/۱	۷/۷	
قطر	۱۵	۶۶/۷	-	۲۰	
عربستان	۱۹	۵۲/۶	۱۰/۵	۲۶/۳	
بحرین	۴۶	۴۵/۷	۱۵/۲	۱۷/۴	
سوریه	۱۴	۴۲/۹	۷/۱	۱۴/۳	
یمن	۱۱	۳۶/۴	۱۸/۲	۲۷/۳	
امارات	۳۶	۵۸/۳	۱۱/۱	۱۱/۱	

* اطلاعات آماری مربوط به برخی بانک‌های کشورهای مورد بررسی موجود نبوده است، از این رو مقادیری برای اعداد نامعلوم در نظر گرفته شده که این اعداد در جدول لحاظ نشده‌اند، لذا جمع ستون‌های جدول برای هر کشور صد نمی‌باشد.

نمودار ۱- سهم بازدهی سرمایه با توجه به تعداد بانک‌ها در ایران و کشورهای منطقه

نسبت خالص وام به دارایی

مطابق جدول ۳ نسبت خالص وام به دارایی به چهار قسمت بیش از ۶۵ درصد، ۴۷-۶۵ درصد، ۱۸-۴۷ درصد و کمتر از ۱۸ درصد تقسیم شده است. در ۴۳/۸ درصد از بانک‌های ایران، نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها بیش از ۶۵ درصد بوده است. این نسبت در ۵۰ درصد از آنها ۴۷ تا ۶۵ درصد می‌باشد.

در کشورهای عمان و امارات متحده عربی و قطر، نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها بیش از ۶۵ درصد به ترتیب ۶۱/۵ درصد، ۴۲/۲

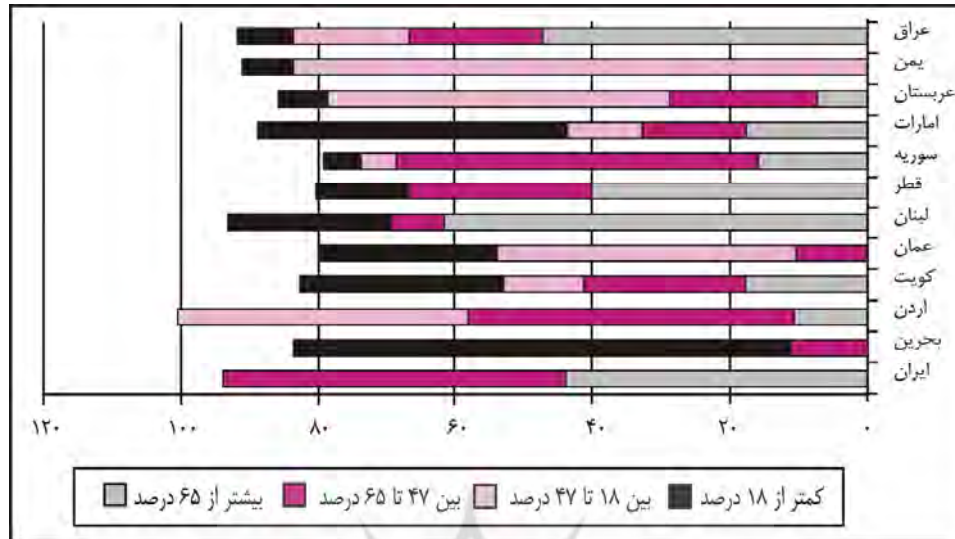
می‌نماید. اگر بازدهی سرمایه به سه قسمت بیش از ۱۰ درصد، ۵ تا ۱۰ درصد و ۰ تا ۵ درصد تقسیم شود، در ایران ۵۶/۳ درصد از بانک‌ها دارای بازدهی بیش از ۱۰ درصد بوده‌اند. ۱۲/۵ درصد بازدهی بین ۵ تا ۱۰ درصد و ۲۵ درصد بازدهی سرمایه صفر تا ۵ درصد دارند. مطابق با جدول ۲ در کشورهای قطر و عراق، ۶۶/۷ درصد از بانک‌ها دارای بازدهی سرمایه بیش از ۱۰ درصد بوده‌اند که بیشترین مقدار در بین کشورهای منطقه می‌باشد. ۵۸/۳ درصد از بانک‌های امارات متحده عربی نیز دارای بازدهی سرمایه بالاتر از ۱۰ درصد بوده‌اند. ایران پس از قطر و عراق و کویت و امارات در رتبه بعدی قرار دارد.

جدول ۳- سهم نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها

کشور	نسبت خالص وام به دارایی	تعداد بانک‌ها	بیش از ۶۵ درصد	۶۵-۴۷ درصد	بین ۴۷-۱۸ درصد	کمتر از ۱۸ درصد
ایران	۱۶	۴۳/۸	۵۰	-	-	-
عراق	۱۸	-	-	-	۱۱/۱	۷۲/۲
اردن	۱۹	۱۰/۵	۴۷/۴	۴۲/۱	-	-
کویت	۳۴	۱۷/۷	۲۳/۵	۱۱/۸	۲۹/۴	-
لبنان	۳۹	-	۱۰/۳	۴۳/۶	۲۵/۶	-
عمان	۱۳	۶۱/۵	۷/۷	-	۲۳/۸	-
قطر	۱۵	۴۰	۲۶/۷	-	۱۳/۳	-
عربستان	۱۹	۱۵/۸	۵۲/۶	۵/۳	۵/۳	-
بحرین	۴۶	۱۷/۴	۱۵/۲	۱۰/۹	۴۵/۵	-
سوریه	۱۴	۷/۱	۲۱/۴	۵۰	۷/۱	-
یمن	۱۱	-	-	۷۲/۷	۱۸/۲	-
امارات	۳۶	۴۷/۲	۱۹/۴	۱۶/۷	۸/۳	-

*اطلاعات آماری مربوط به برخی بانک‌های کشورهای مورد بررسی موجود نبوده است، از این رو مقادیری برای اعداد نامعلوم در نظر گرفته شده که این اعداد در جدول لحاظ نشده‌اند، لذا جمع ستون‌های جدول برای هر کشور صد نمی‌باشد.

نمودار ۲- سهم نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها

درصد و ۴۰ درصد از بانک‌های این کشورها بوده‌اند. به کل دارایی‌ها بیش از ۶۵ درصد بوده‌اند. ۱۵/۲ درصد از بانک‌های این کشور دارای نسبت وام‌ها به کل دارایی‌ها بین ۳۷ تا ۶۵ درصد می‌باشند و ۱۰/۹ درصد از بانک‌ها در این کشور، نسبت خالص وام‌ها به کل دارایی‌ها بین ۱۸ تا ۳۷ درصد دارند و این نسبت در ۴۵/۵ درصد از بانک‌های بحرین کمتر از ۱۸ درصد است که نشان‌دهنده آن است که در بیشتر بانک‌های این کشور، نسبت خالص وام به دارایی‌ها کمتر از ۱۸ درصد می‌باشد.

جدول ۴- مقایسه ساختار حساب سود و زیان در ایران و برخی از کشورهای منطقه

کشور	ارقام حساب سود و زیان	هزینه‌های عملیاتی / درآمدهای عملیاتی	خالص درآمد بهره‌ای / درآمدهای عملیاتی	ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته / درآمدهای عملیاتی	خالص درآمد / درآمدهای عملیاتی
ایران	۷۷	۶۲/۹	۱۴/۲	۲۶/۸	
بحرین	۴۴/۴	۴۷/۳	۱۲/۴	۱۶/۴	
اردن	۴۷	۷۲/۵	۲/۹	-	
کویت	۴۷/۴	۶۴/۹	۳۷/۲	۱۳	
عمان	۳۹/۷	۶۸/۷	۲/۱	۴۵/۸	
لبنان	۵۲/۸	۷۳/۳	۲/۴	۳۶/۵	
قطر	۲۸/۷	۶۲	۳/۱	۶۹	
سوریه	۲۲/۶	۱۰۱/۲	۰/۵	۱۵/۴	
امارات	۳۸/۷	۶۲/۱	۱۲/۲	۴۲/۳	
عربستان	۳۸/۷	۷۳/۳	۶/۴	۵۱	
یمن	۴۵/۴	۷۴/۸	۲۲/۸	۲۰/۲	
عراق	۱۸/۴	۵۸/۹	۱۰/۶	۶۸/۷	

جدول ۵- مقایسه سهم نسبت هزینه با توجه به تعداد بانک‌ها در ایران و کشورهای منطقه

کشور	نسبت هزینه	تعداد بانک‌ها	کمتر از ۵۰ درصد	۵۰ تا ۶۵ درصد	۶۵ تا ۷۵ درصد	بیش از ۷۵ درصد
ایران		۱۶	۵۶/۳	-	۱۲/۵	۱۸/۸
عراق		۱۸	۷۲/۲	۱۱/۱	-	-
اردن		۱۹	۶۳/۲	۲۶/۳	۵/۳	-
کویت		۳۴	۵۰	۱۴/۷	۲/۹	۲۰/۶
لبنان		۳۹	۲۵/۶	۲۳/۱	۱۲/۸	۱۸
عمان		۱۳	۶۹/۲	۱۵/۴	۷/۷	-
قطر		۱۵	۶۶/۷	۱۳/۳	-	۶/۷
عربستان		۱۹	۶۳/۲	۵/۳	۵/۳	۵/۳
بحرین		۴۶	۵۴/۴	۱۵/۲	۱۰/۹	۱۷/۴
سوریه		۱۴	۵۰	۲۸/۶	-	۱۴/۳
یمن		۱۱	۴۵/۵	۱۸/۲	۹/۱	۱۸/۲
امارات		۳۶	۶۳/۹	۸/۳	۲/۸	۱۱/۱

* اطلاعات آماری مربوط به برخی بانک‌های کشورهای مورد بررسی موجود نبوده است، از این رو مقادیری برای اعداد نامعلوم در نظر گرفته شده که این اعداد در جدول لحاظ نشده‌اند، لذا جمع ستون‌های جدول برای هر کشور صد نمی‌باشد.

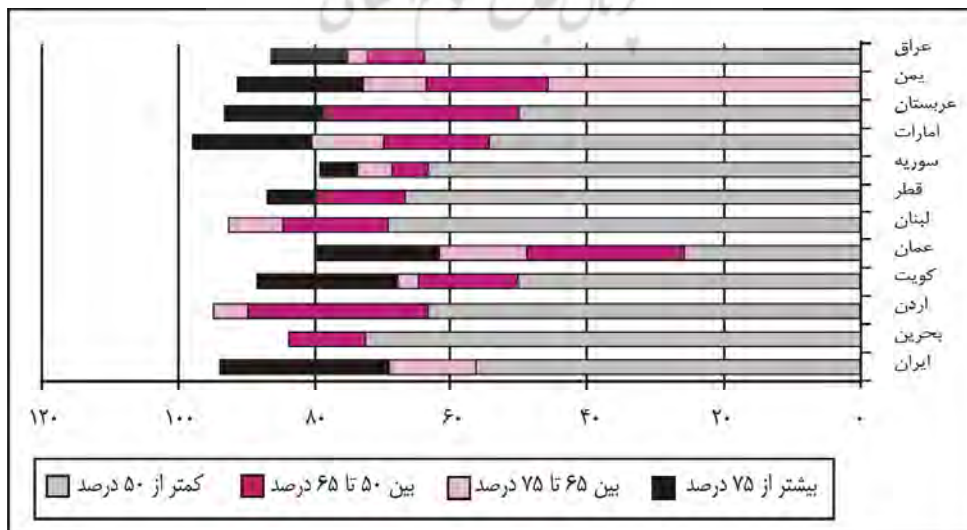
۳. بررسی ارقام حساب سود و زیان در ایران و برخی کشورهای منطقه

عملیاتی خالص، درآمدهای عملیاتی حاصل می‌شود. همچنین با کسر هزینه‌های غیرعملیاتی که شامل پیش‌بینی زیان ناشی از وام‌ها و مالیات‌ها می‌باشد، درآمد خالص به دست می‌آید.

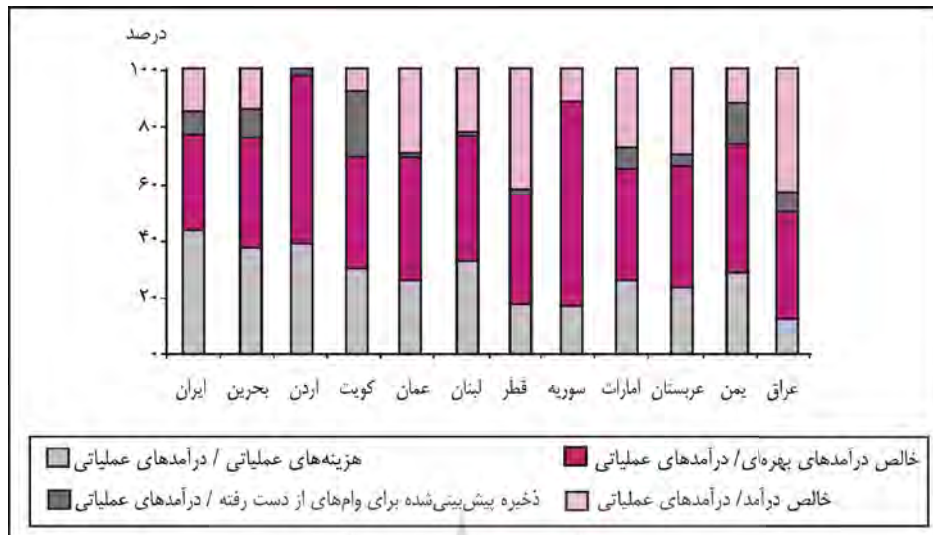
مطابق جدول ۴ در بانک‌های ایران، هزینه‌های عملیاتی ۷۷ درصد از درآمدهای عملیاتی و خالص درآمدهای بهره‌ای ۶۲/۹ درصد از درآمدهای عملیاتی را به خود اختصاص داده‌اند. ذخیره پیش‌بینی شده

حساب سود و زیان، درآمدها و هزینه‌ها را فهرست می‌کند. در حساب سود و زیان مفهوم جریان حاکم است، بدین ترتیب که با مابه‌التفاوت بهره و درآمد حاصل از کارمزد آغاز شده و با کسر هزینه‌های

نمودار ۳- سهم نسبت هزینه به درآمد

نمودار ۴- ساختار حساب سود و زیان

برای وام‌های از دست‌رفته ۱۴/۲ درصد و خالص درآمد ۲۶/۸ درصد از درآمدهای عملیاتی می‌باشند.

نسبت هزینه یا نسبت هزینه به درآمد از معیارهای تعیین کارایی مدیریت در سیستم بانکی می‌باشد. هرچه این نسبت مقادیری کمتر از ۵۰ درصد داشته باشد، نشان‌دهنده کارایی بهتر در سیستم بانکی است. مقایسه سهم نسبت هزینه با توجه به تعداد بانک‌ها در ایران و کشورهای منطقه نشان می‌دهد که ۱۸/۸ درصد از بانک‌های ایران، دارای نسبت هزینه بیش از ۷۵ درصد بوده‌اند. ۱۲/۵ درصد دارای نسبت هزینه بین ۶۵ تا ۷۵ درصد می‌باشند و ۵۶/۳ درصد نسبت هزینه کمتر از ۵۰ درصد دارند. بیشتر بانک‌های ایران دارای نسبت هزینه کمتر از ۵۰ درصد بوده‌اند که نشان‌دهنده کارایی مدیریتی در سیستم بانکی کشور است. در منطقه خاورمیانه کشورهای عراق، عمان، قطر، امارات متحده عربی، اردن و عربستان دارای درصد بالاتری از نظر تعداد بانک‌های با نسبت هزینه کمتر از ۵۰ درصد می‌باشند.

درآمدهای بهره‌ای در حساب سود و زیان شامل بهره‌های دریافتی بانک‌ها از منابع می‌باشد. مطابق جدول ۴ در ایران درآمدهای بهره‌ای ۶۲/۹ درصد می‌باشد که دارای جایگاه مناسبی در میان کشورهای منطقه است. البته کشورهای سوریه، یمن، عربستان، لبنان و اردن میزان بیشتری درآمدهای بهره‌ای در سیستم بانکی خود کسب نموده‌اند. خالص درآمد در ایران نیز در مقایسه با سایر کشورهای منطقه به میزان ۲۶/۸ درصد از درآمدهای عملیاتی می‌باشد که با توجه به هزینه‌های بالای عملیاتی در سیستم بانکی کشور جایگاه مناسبی ندارد. قطر ۶۹ درصد، عراق ۶۸/۷ درصد و عربستان ۵۱ درصد دارای رتبه‌های اول تا سوم از نظر خالص درآمد در منطقه می‌باشند.

هزینه‌های عملیاتی، به هزینه‌های اداری ارائه خدمات متعارف مربوط‌اند و به میزان ریسک یا حجم مبادلات بستگی ندارند. هزینه‌های عملیاتی از جمله هزینه‌های قابل کنترل بانک‌ها بوده و کارایی بانک‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند. تجزیه و تحلیل کارایی بانک اغلب روی هزینه‌های عملیاتی، به شکل درصدی از کل دارایی‌ها، به عنوان معیار سنجش مناسب و مفیدی در ارزیابی بانک، متمرکز می‌گردد. در حالی که عدم کنترل هزینه‌ها به توانایی بانک برای رقابت در بازار رقابتی آسیب وارد می‌نماید، به حداقل رساندن هزینه‌های عملیاتی نیز می‌تواند به همان اندازه آسیب‌رسان باشد. این در صورتی است که کیفیت استخدام کارکنان، آموزش، مدیریت اعتباری، تعمیر و نگهداری، سرمایه‌گذاری در ابزارها و تجهیزات اداری و تبلیغات را تحت تأثیر قرار دهد. در نظام بانکی ایران هزینه‌های عملیاتی ۷۷ درصد از درآمدهای عملیاتی بوده که نسبت به سایر کشورهای مورد بررسی رتبه اول را دارد. عراق، سوریه، قطر، عربستان و امارات به ترتیب دارای پایین‌ترین رتبه‌ها در هزینه‌های عملیاتی می‌باشند. اکثر کشورهای منطقه حدود نیمی از درآمدهای عملیاتی خود را به هزینه‌های عملیاتی اختصاص

ایران با نسبت وام‌ها و تسهیلات پرداختی به دارایی ۶۳ درصدی رتبه سوم در منطقه، پس از امارات و عمان را داراست

جدول ۶ - سهم نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها

کشور	نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام	تعداد بانک‌ها	بیش از ۷ درصد	۳ - ۷ درصد	۱/۵ - ۳ درصد	کمتر از ۱/۵ درصد
ایران	۱۶	۶/۳	۱۸/۸	۱۲/۵	۶/۳	
عراق	۱۸	-	۵/۶	-	-	
اردن	۱۹	۲۱/۱	۳۱/۶	۳۱/۶	۱۰/۵	۲۱/۱
کویت	۳۴	۵/۹	۲۶/۵	۱۱/۸	۳۲/۴	۵/۹
لبنان	۳۹	۵/۱	۲۸/۲	۷/۷	۳۸/۵	۵/۱
عمان	۱۳	۱۵/۴	۳۰/۸	۱۵/۴	۲۳/۱	۱۵/۴
قطر	۱۵	۴۶/۷	۶/۷	۶/۷	۶/۷	۴۶/۷
عربستان	۱۹	۲۶/۳	۱۰/۵	۳۶/۸	-	۲۶/۳
بحرین	۴۶	۴/۴	۶/۵	۲۱/۷	۱۷/۴	۴/۴
سوریه	۱۴	۴۲/۹	-	-	-	۴۲/۹
یمن	۱۱	-	۱۸/۲	۱۸/۲	۴۵/۵	-
امارات	۳۶	۳۰/۶	۸/۳	۳۳/۳	۲/۸	۳۰/۶

* اطلاعات آماری مربوط به برخی بانک‌های کشورهای مورد بررسی موجود نبوده است، از این رو مقادیری برای اعداد نامعلوم در نظر گرفته شده که این اعداد در جدول لحاظ نشده‌اند، لذا جمع ستون‌های جدول برای هر کشور صد نمی‌باشد.

وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بیش از ۷ درصد بوده‌اند و در ۶/۶۷ درصد آنها این نسبت بین ۳ تا ۷ درصد می‌باشد. ۶/۶۷ درصد نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بین ۱/۵ تا ۳ درصد دارند و ۴۶/۷ درصد نیز دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها کمتر از ۱/۵ درصد هستند.

۲۱/۷ درصد از بانک‌ها در بحرین، دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بین ۱/۵ تا ۳ می‌باشند که نشان‌دهنده آن است که در کشور بحرین بیشتر بانک‌ها دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بین ۱/۵ تا ۳ درصد می‌باشند. در سوریه بیشتر بانک‌ها (۴۲/۹ درصد) دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها کمتر از ۱/۵ درصد می‌باشند. در امارات متحده عربی نیز بیشتر بانک‌ها یعنی ۳۳/۳ درصد از آنها دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بین ۱/۵ تا ۳ درصد می‌باشند.

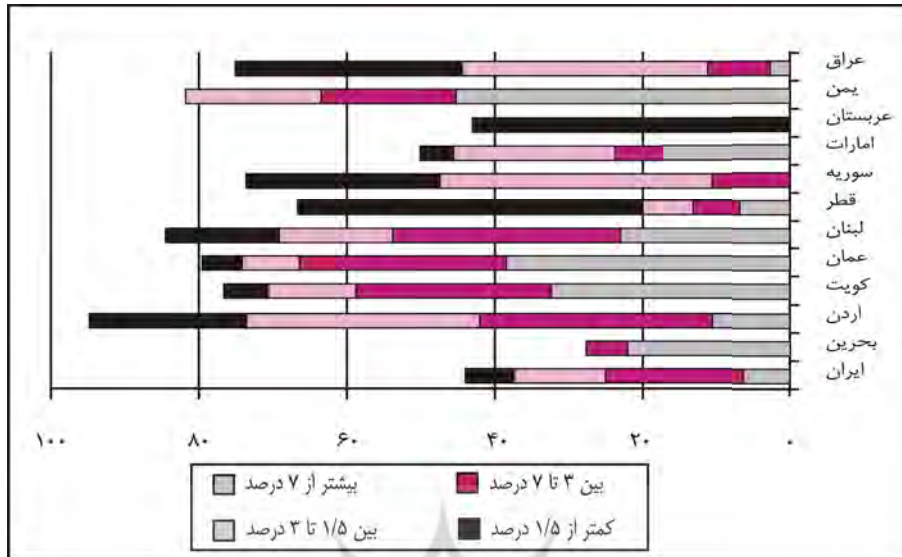
در یمن بیشتر بانک‌ها (حدود ۴۵/۵ درصد)، دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بیش از ۷ درصد بوده‌اند. پس از یمن، لبنان (۳۸/۵ درصد) و کویت (۳۲/۴ درصد) دارای بیشترین تعداد بانک‌ها در نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها بیش از ۷ درصد می‌باشند.

• نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام

ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته از دیگر شاخص‌هایی است که در جدول ۴ مورد بررسی قرار گرفته است. ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته در کویت دارای بیشترین مقدار در منطقه می‌باشد (۳۷/۲ درصد) و پس از آن یمن ۲۲/۸ درصد ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته خود در نظر گرفته است. ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته در ایران ۱۴/۲ درصد می‌باشد که دارای رتبه سوم در منطقه خاورمیانه است.

در کشورهایی که مقررات سختی برای طبقه‌بندی وام و کفایت ذخایر پوشش‌دهنده زیان ناشی از وام وجود دارد، نسبت ذخیره پوشش زیان ناشی از وام‌ها به خالص وام‌ها دیدگاه مفیدی نسبت به کیفیت ترکیب وام بانک‌ها و وام‌های بلاوصول ارائه می‌دهد. اگر برای مقایسه، نسبت ذخیره پوشش زیان ناشی از وام‌ها به خالص وام‌ها در سیستم بانکی کشورهای منطقه، به چهار قسمت بیش از ۷ درصد، ۳ - ۷ درصد، ۱/۵ - ۳ درصد و کمتر از ۱/۵ درصد تقسیم شود، (جدول ۶) مشاهده می‌شود که ۶/۷ درصد از بانک‌های قطر، دارای نسبت ذخیره

نمودار ۵- سهم نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها

عملیاتی در ایران نیز به میزان ۲۶/۸ درصد از درآمدهای عملیاتی می‌باشد که با توجه به هزینه‌های بالای عملیاتی در سیستم بانکی کشور جایگاه مناسبی ندارد. قطر با خالص درآمد ۶۹ درصد، عراق با ۶۸/۷ درصد و عربستان با ۵۱ درصد، دارای رتبه‌های اول تا سوم از نظر خالص درآمد در منطقه می‌باشند. ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته در کویت دارای بیشترین مقدار در منطقه می‌باشد (۳۷/۲ درصد) و پس از آن کشور یمن ۲۲/۸ درصد ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته خود در نظر گرفته است. ذخیره پیش‌بینی شده برای وام‌های ازدست‌رفته در ایران ۱۴/۲ درصد می‌باشد که دارای رتبه سوم در منطقه خاورمیانه است.

پی‌نوشت‌ها:

1- Bank Scope

۲- اطلاعات ترازنامه‌ای بانک‌های ملی، ملت، صادرات، رفاه، کشاورزی، مسکن، تجارت، توسعه صادرات، صنعت و معدن، سپه، اقتصاد نوین، سرمایه، پاسارگاد، کارآفرین، سامان و پارسین در پایگاه اطلاعاتی بانک اسکوپ موجود است.

نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها در ۶/۳ درصد از بانک‌های ایران بیش از ۷ درصد بوده است. در ۱۸/۸ درصد بین ۳ تا ۷ درصد از آنها بین ۱/۵ تا ۳ می‌باشد. ۶/۳ درصد نیز دارای نسبت ذخیره وام‌های ازدست‌رفته به خالص وام‌ها کمتر از ۱/۵ درصد هستند. این نسبت در بیشتر بانک‌های ایران بین ۳ تا ۷ درصد می‌باشد.

۴. جمع‌بندی

بررسی جایگاه سیستم بانکی ایران در منطقه نشان می‌دهد که ۵۶/۳ درصد از بانک‌های کشور دارای بازدهی سرمایه بیش از ۱۰ درصد می‌باشند. ایران پس از قطر و عراق و امارات و اردن از نظر تعداد بانک‌های دارای بازدهی سرمایه بالاتر از ۱۰ درصد در رتبه بعدی قرار گرفته است. ایران با نسبت وام‌ها و تسهیلات پرداختی به دارایی ۶۳ درصدی رتبه سوم در منطقه، پس از امارات و عمان را داراست. از نظر میزان سپرده‌ها نیز پس از کشورهای لبنان و یمن در رتبه سوم قرار دارد. البته از نظر میزان سرمایه به مقدار ۸/۲ درصد از دارایی‌ها دارای رتبه پایینی در منطقه است.

در نظام بانکی ایران هزینه‌های عملیاتی به میزان ۷۷ درصد درآمدهای عملیاتی بوده که نسبت به سایر کشورهای مورد بررسی دارای رتبه اول می‌باشد. عراق، سوریه، قطر، عربستان و امارات به ترتیب دارای پایین‌ترین رتبه‌ها در هزینه‌های عملیاتی می‌باشند. اکثر کشورهای منطقه حدود نیمی از درآمدهای عملیاتی خود را به هزینه‌های عملیاتی اختصاص داده‌اند. خالص درآمد به درآمدهای